

Wojciech Polak

Dwa raporty Służby Bezpieczeństwa z jesieni 1989 r. na temat organizacji niezależnych w Toruniu i województwie toruńskim

---

Rocznik Toruński 34, 269-289

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dwa raporty Służby Bezpieczeństwa z jesieni 1989 r. na temat organizacji niezależnych w Toruniu i województwie toruńskim

*Wojciech Polak
Instytut Politologii
UMK Toruń*

Po obradach „okrągłego stołu” i wyborach z 4 VI 1989 r. przemiany w Polsce zachodziły w sposób stopniowy. Do kwietnia 1990 r. istniała nadal Służba Bezpieczeństwa (SB). Na jej czele stał do końca października 1989 r. gen. Henryk Dankowski, a później płk Jerzy Karpacz. Zwierzchnikiem SB w tym czasie był nadal ówczesny minister spraw wewnętrznych gen. Czesław Kiszczak. Swoje stanowisko Kiszczak zachował także po sformowaniu rządu Tadeusza Mazowieckiego we wrześniu 1989 r.

Jeszcze wiosną 1989 r. SB rozpoczęła działania zmierzające do przystosowania się do nowej rzeczywistości. Przede wszystkim podjęto już od lata 1989 r. masową akcję palenia i mielenia archiwaliów. Trwała ona do końca 1990 r. Akcja miała na celu m. in. zniszczenie dowodów działań przestępczych. W Toruniu od 1983 r. działała, w ramach SB, grupa operacyjno-śledcza, która miała na celu zwalczanie podziemia. Była ona odpowiedzialna za zbrodnicze akcje tzw. porwań toruńskich w 1984 r. Dwaj członkowie grupy: Henryk Misz i Marek Kuczkowski, z polecenia szefa toruńskiej SB Zygmunta Grochowskiego, brali udział w komisji niszczącej akta w 1989 r. Wśród owych akt były także te, które miały bezpośredni związek ze sprawą porwań¹.

---

¹ [A. Hojto], „Uzasadnienie wyroku w sprawie porwań toruńskich”, sygn. sprawy: II K 62/91, maszynopis w posiadaniu autora, s. 135.

Równocześnie kierownictwo SB rozpoczęło przystosowywanie pracy resortu do nowych warunków, oceniając, że może to dać mu szansę na przetrwanie. Zakładano bowiem, że kompromis zawarty przy okrągłym stole może być trwały. Starano się więc tak przeprofilować działalność SB, aby zbliżyć ją chociaż trochę do działalności służb specjalnych w demokratycznych państwach. Dnia 26 VII 1989 r. w Wojewódzkim Urzędzie Spraw Wewnętrznych (WUSW) w Toruniu odbyła się narada pracowników Wydziału Śledczego SB, na której przemówienie wygłosił szef tego Wydziału podpułkownik Eugeniusz Gawroński. Warto przytoczyć obszerny fragment jego przemówienia:

„Na dzisiejszej naradzie mamy dokonać oceny naszego Wydziału za I półrocze 1989 r. i wypracować kierunki działania do końca br. Jakie to było półrocze i jak kształtowała się praca służb Służby Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej przedstawił na naradzie kierowniczego aktywu WUSW, w dniu 14 lipca 1989 r., Szef WUSW płk dr Stanisław Łukasiak. W ocenie dotyczącej wykonania zadań służbowych w I półroczu 1989 r. Szef WUSW stwierdził, że na wykonawstwo [!] zadań miała wpływ sytuacja społeczno-polityczna istniejąca w województwie i kraju, która była determinowana przez:

- nowe ustawodawstwo gospodarcze (m. in. ustawę o działalności gospodarczej) i politykę rządu zmierzającą do urynkwienia gospodarki;
- ustalenia okrągłego stołu, a za tym idące zmiany w ustawie o związkach zawodowych, które przybrały kształt ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. o zmianie ustawy o związkach zawodowych, a w konsekwencji relegalizacja „Solidarności” i uchwalenie ustawy Prawo o stowarzyszeniach, umożliwiającej bez przeszkód prawo zrzeszania się;
- kampanię wyborczą, wybory, realia powyborcze i ukształtowanie się opozycji parlamentarnej;
- braki surowcowe i nadmierne zużycie parku maszynowego do prowadzący do zakłóceń produkcyjnych;
- strajki związane z żądaniem płacowymi i socjalnymi;
- uaktywnienie się Niezależnego Zrzeszenia Studentów, Konfederacji Polski Niepodległej i innych organizacji nielegalnych;

– uchwalenie, w konsekwencji ustaleń „okrągłego stołu”, ustawy z dnia 29 maja 1989 r. o przebaczeniu i puszczaniu w niepamięć niektórych przestępstw i wykroczeń oraz ustawy z dnia 29 maja 1989 r. o zmianie niektórych przepisów prawa karnego, prawa o wykroczeniach.

Generalnie Szef WUSW uznał, iż w skomplikowanej i trudnej sytuacji społeczno-politycznej podległe mu służby wykonały powierzone im zadania. [...]

W naszym kraju zachodzą głębokie przemiany. Przemiany te obejmują gospodarkę, jak i szeroko pojętą demokryzację kraju, kształtującą nową formę i treść układu stosunków między obywatelem a władzą. Na gruncie tych przemian zasadnym wydaje się sformułowanie tezy, że głównym zadaniem SB będzie rozpoznanie zamierzeń różnych struktur i działanie z ukrycia. Rola ścigania czynów z motywów politycznych straci na ważności. Potwierdzeniem tego jest zmiana przepisów prawa karnego z 29 maja 1989 r., a także w perspektywie projekt nowelizacji całego prawa karnego, w coraz większym stopniu kładącego nacisk na gwarancje procesowe. W związku z tym musimy w naszych działaniach podkreślić zasadę zapewnienia pełnej praworządności podejmowanych przedsięwzięć, mając na względzie, że w coraz trudniejszej, bardziej złożonej i skomplikowanej sytuacji społeczno-politycznej, znajdują się ludzie podważający dorobek resortu, a nawet uciekający się do bezpodstawnych pomówień (wystąpienie posła Tadeusza Kowalczyka oskarżającego resort MSW o prawie sto zabójstw politycznych).

To, że działać będziemy w skomplikowanej sytuacji społeczno-politycznej, nie uzasadnia bierności. Wprost przeciwnie powinno mobilizować nas do zapewnienia podstawowego zadania, jakim jest zapewnienie bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego. Zadanie to będziemy realizować konsekwentnie, wspólnie z innymi wydziałami SB WUSW, uwzględniając przepisy prawa.

Jak już wspominałem, w naszym kraju zachodzą głębokie przemiany, które obejmują gospodarkę. Nowa filozofia tych reform, a także nowe regulacje prawne uzasadniają konieczność modyfikacji problematyki ujawniania i ścigania przestępstw gospodarczych. Pojawiają

się nowe formy przestępczości, aby na nie reagować niezbędne jest na co dzień studiowanie coraz to nowych uregulowań prawnych.[...]”².

Nowa taktyka Służby Bezpieczeństwa przejawiała się m. in. w przedsięwzięciach podejmowanych wobec działających i nowo powstających ugrupowań niezależnych. Dotąd stosowano wobec nich szykany w sposób automatyczny. Teraz zakładano, że należy zbadać, które ugrupowania mogą stanowić zagrożenie dla „porządku prawnego, praw i wolności obywateli”. Zadania te miał realizować Departament Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa w MSW i utworzone w Wojewódzkich Urzędach Spraw Wewnętrznych Wydziały Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa. Ciała te powstały na mocy Zarządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych nr 075/ z dnia 24 VIII 1989 r. oraz Zarządzenia Organizacyjnego Dyrektora Biura Organizacyjno-Prawnego MSW nr 0460 z dnia 13 XI 1989 r. i funkcjonowały od dnia 1 XI 1989 r.³

Dnia 8 XI 1989 r. zastępca szefa SB gen. Czesław Wiejak rozesłał do szefów SB we wszystkich województwach szyfrogram następującej treści:

„Uprzejmie proszę o przysłanie na moje ręce do dnia 17 listopada br. informacji o organizacjach i grupach o charakterze politycznym działających na waszym terenie poza układem parlamentarnym (Obywatelskim Klubem Parlamentarnym⁴). W informacji proszę przekazać następujące dane:

- nazwa (organizacji, grupy, partii politycznej),
- główne założenia programowe i stosunek do istniejącego w Polsce systemu polityczno-prawnego,
- liczebność i baza członkowska (z kogo się rekrutuje),
- liderzy i bliższe o nich dane (osobowe, krótkie charakterystyki polityczne, adresy zamieszkania i numery telefonów),

---

² Instytut Pamięci Narodowej, Delegatura w Bydgoszczy,teczka „Analizy 1989 rok”, sygn.: IPN BY 076/36.

³ Zob. http://www.abcnet.com.pl/artukul.php?art_id=2410&dz_id=8&token=- wityną internetową pt. „ABC - NET Fundacja „Orientacja”.

⁴ Po wyborach „okrągłostołowych” w czerwcu 1989 r. Obywatelski Klub Parlamentarny (OKP) zrzeszał posłów i senatorów związanych z „Solidarnością”.

– ocena perspektyw rozwojowych każdej z grup i ocena zagrożenia dla bezpieczeństwa i porządku publicznego wynikająca z ich działalności.

W informacji proszę nie uwzględniać organizacji działających legalnie w oparciu o prawo o stowarzyszeniach⁵.

Opublikowany poniżej dokument nr 1 stanowi odpowiedź Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Toruniu na ów szyfrogram. Odpowiedź tę skierowano do kierownictwa SB w MSW i do Departamentu Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa w MSW.

Nieco później podobne zapytanie rozesłał Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Toruniu po Rejonowych Urzędach Spraw Wewnętrznych. Nie dotyczyło ono jednak wszystkich ugrupowań „działających poza systemem parlamentarnym”, ale tylko tych, które stanowią lub mogą stanowić zagrożenie. Opublikowany poniżej dokument nr 2 jest odpowiedzią Rejonowego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Toruniu na to zapytanie.

Dodajmy na koniec, że zmiana taktyki nie uchroniła Służby Bezpieczeństwa przed likwidacją, która nastąpiła w kwietniu 1990 r.

W opublikowanych poniżej dokumentach pominąłem adresy wymienianych postaci. W przypisach dokonałem uzupełnienia informacji biograficznych, o ile było to możliwe.

Dokument 1

Archiwum Delegatury Bydgoskiej Instytutu Pamięci Narodowej,teczka pt. „Informacje do kierownictwa SB MSW, Departamentu Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa”, sygn.: IPN BY 076/80. Maszynopis na 10 numerowanych stronach, czytelny. Na pierwszej stronie, w lewym górnym rogu podłużna pieczętka z godłem państwowym i napisem: „Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Toruniu. L. dz. AK–I–00454/89”. Stan zachowania bardzo dobry.

---

⁵ Ibid.

Toruń, dnia 1989–11–16

Tajne, specjalnego znaczenia
egz. nr 2

Zastępca Szefa Służby Bezpieczeństwa
MSW w Warszawie

---

gen. brygady Czesław Wiejak

Stosownie do polecenia zawartego w szyfrogramie l. dz. Svd-015/
/89 z dnia 8 bm. poniżej uprzejmie przedkładam informację o organi-
zacjach i grupach o charakterze politycznym działających na terenie
województwa toruńskiego.

Konfederacja Polski Niepodległej⁶

– Głównym celem KPN pozostaje doprowadzenie do utworzenia III
Rzeczypospolitej, obalenie ustroju w drodze rywalizacji politycznej
przy uwzględnieniu także rozwiązań siłowych.

– Liczbę członków KPN szacuje się na około 65–70 osób, w tym grupa
toruńska wywodząca się głównie ze środowiska akademickiego i ro-
botniczego liczy około 40 osób; grupa z Grudziądza, rekrutująca się ze
środowiska robotniczego skupia około 40 osób, i grupa z Chełmna li-
cząca około 10–15 osób, m. in. ze służby zdrowia.

– Główni liderzy to:

Mariola Danuta Wegner, c. Jerzego, ur. 6 IV 1954 r., Gdańsk, na-
uczycielka Szkoły Podstawowej nr 25 w Toruniu, [...], była przewo-
dnicząca Komitetu Akcji Bieżącej Obszaru III – obecnie urlopowana⁷,

Marek Reszka, s. Józefa i Janiny, ur. 2 III 1966 r., Olsztyn [...],
student V roku filologii polskiej UMK, szef okręgu toruńskiego, wy-
wodzi się ze struktur NZS-u,

---

⁶ Na temat Konfederacji Polski Niepodległej w województwie toruńskim zob.:
W. Polak, *Czas ludzi niepokornych. Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „So-
lidarność” i inne ugrupowania niezależne w Toruniu i Regionie Toruńskim (13 XII
1981–4 VI 1989)*, Toruń 2003, s. 504–517.

⁷ Mariola Wegner także obecnie pracuje jako nauczycielka w Toruniu.

Andrzej Kurkierewicz, s. Bronisława, ur. 17 I 1952 r., Sztum [...], zatrudniony Urząd Telekomunikacyjny Grudziądz (tel. 26166), aktywny działacz nielegalnych struktur, zaufana osoba Leszka Moczulskiego⁸, szef grupy KPN w Grudziądzu⁹,

Elżbieta Michalak, s. Stefana, ur. 2 I 1958, Chełmno, zatrudniona Zakład Opieki Zdrowotnej jako rejestratorka, przewodnicząca KPN w okręgu Chełmno, aktywna działaczka NSZZ „Solidarność”, animatorka Duszpasterstwa Ludzi Pracy¹⁰.

– Konfederacja Polski Niepodległej na terenie województwa uaktywnia swoją działalność głównie podczas różnego rodzaju rocznic i uroczystości, wykorzystując je do propagowania swych haseł. Ponieważ obecnie stanowi siłę przyciągającą opcje prawicowo-nacjonalistyczne może stać się ośrodkiem zbierania się osób o poglądach ekstremalnie-prawicowych. Na bazie krytyki zarówno PZPR, jak i rządu Tadeusza Mazowieckiego¹¹ może zdobywać szersze poparcie poprzez powiększanie swej liczebności głównie w środowisku młodzieży szkół średnich i młodzieży akademickiej. Przewidujemy, że działalność KPN na terenie województwa toruńskiego przybierać będzie coraz to nowe formy. Może to stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Polskie Stronnictwo Ludowe

W województwie równoległe działa kilka organizacji i grup inicjatywnych różnych odłamów PSL:

⁸ Leszek Moczulski (ur. 1930) – właściwie: Robert Leszek Moczulski – polityk, historyk, politolog. Współzałożyciel Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela w 1977 r. W 1979 r. powołał partię polityczną – Konfederację Polski Niepodległej i stanął na jej czele. Wielokrotnie więziony z przyczyn politycznych. W latach 1991–1997 poseł na Sejm RP, zob.: A. Dudek, *Leszek Moczulski*, [w:] *Opozycja w PRL. Słownik biograficzny 1956–1989*, t. 1, pod red. J. Skórzyńskiego, P. Sowińskiego i M. Strasz, Warszawa 2000, s. 243–245.

⁹ Andrzej Kurkierewicz był także aktywnym działaczem „Solidarności” w Grudziądzu, zob.: W. Polak, *Czas ludzi niepokornych*, wg indeksu.

¹⁰ Elżbieta Michalak w latach 1991–1993 była posłanką na Sejm RP z ramienia KPN.

¹¹ Tadeusz Mazowiecki (ur. 1927) – publicysta, katolicki działacz społeczny, polityk, związany z Unią Demokratyczną, później z Unią Wolności. Pierwszy premier III Rzeczypospolitej w latach 1989–1991.

- najlepiej zorganizowana grupa w miejscowości Lisewo, stanowiąca kontynuację b. Polskiej Partii Chłopskiej, obecnie podporządkowana PSL-owskiej orientacji kierowanej przez Henryka Bąka¹² – liczy około 30 osób spośród rolników indywidualnych¹³,
- w rejonie Grudziądz, zorganizowana z inspiracji posta na Sejm Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego Witolda Kulerskiego¹⁴, struktura podległa tzw. „grupie wilanowskiej” licząca około 30 osób spośród rolników indywidualnych¹⁵,
- w rejonie Zbiczna, z inicjatywy posta Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego J. B. Choszczowskiego powstał Tymczasowy Komitet Organizacyjny PSL „Solidarność”¹⁶.
- Liderami PSL na terenie województwa są:
  - Bolesław Nowak, s. Stanisława, ur. 6 II 1927 r., zam. Lisewo, tel. 36, rolnik indywidualny, były aktywista PZPR, w 1981 r. oddał legitymację partyjną.
  - Kazimierz Szopa, s. Jana, ur. 31 VII 1938 r., Turzno, zam. Turzno, gmina Łysomice, rolnik indywidualny.
  - Józef Dąbrowski, s. Romana, ur. 17 VII 1957 r., Pokrzydowo, zam. Pokrzydowo, gm. Zbiczno, rolnik indywidualny.

---

¹² Henryk Bąk (1930–1998) – działacz niezależnego ruchu chłopskiego w latach siedemdziesiątych. W latach 1980–1981 działacz NSZZ Rolników „Solidarności Wiejskiej” i NSZZ „Solidarność”. Od marca 1988 r. przystąpił do reaktywowania Polskiego Stronnictwa Ludowego, zob.: A. W. Kaczorowski, *Henryk Bąk, [w:] Opozycja w PRL. Słownik biograficzny 1956–1989*, t. 1, s. 31–33.

¹³ PSL kierowane przez Henryka Bąka określano jako „mikołajczykowskie”. Polska Partia Chłopska powstała w województwie toruńskim w marcu 1988 r. Na jej czele stał Bolesław Nowak, zob.: W. Polak, *Czas ludzi niepokornych*, s. 517–518.

¹⁴ Wiktor Kulerski – właściwie: Wityslaw Wiktor Dys-Kulerski (ur. 1935) – współpracownik Komitetu Obrony Robotników, działacz „Solidarności” mazowieckiej. Dnia 8 V 1982 r. utworzył wraz ze Zbigniewem Bujakiem, Zbigniewem Janasem i Zbigniewem Romaszewskim podziemną Regionalną Komisję Wykonawczą NSZZ „Solidarność” Mazowsze. W latach 1986–1987 członek Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność”. Wiceminister w rządzie Tadeusza Mazowieckiego, zob. M. Majle, *Wiktor Kulerski, [w:] Opozycja w PRL*, t. 1, s. 194–195.

¹⁵ PSL „wilanowskie” założyli w sierpniu 1989 r. w Wilanowie działacze Polskiego Stronnictwa Ludowego z lat 1945–1949 i „Solidarności” Rolników Indywidualnych.

¹⁶ Partia tworzona od września 1989 r. na bazie „Solidarności” Rolników Indywidualnych, przekształcona potem w Stronnictwo Ludowo-Chrześcijańskie. Jej liderem był Józef Ślisz.

Polskie Stronnictwo Ludowe w województwie nie wykazuje najważniejszych tendencji rozwojowych, jego dalsze losy uzależnione są od ogólnopolskich rozstrzygnięć w ruchu ludowym. Można przewidywać, że w przypadku fuzji przekształcającej ZSL w PSL część obecnych aktywistów Polskiego Stronnictwa Ludowego z województwa pozostanie poza tą organizacją. Jak dotąd PSL nie stwarza zagrożenia dla porządku publicznego.

Ruch „Wolność i Pokój”¹⁷

- Ma charakter ruchu pacyfistycznego, który w swoim programie zakłada poparcie dla uchylających się od służby wojskowej oraz działalność pod hasłami ekologicznymi.
- Liczebność organizacji na terenie województwa ocenia się na około 30–40 osób aktywu i bliżej nieokreśloną liczbę sympatyków.
- Bazę członkowską stanowią środowiska robotnicze, studenckie, młodzież szkół średnich (głównie młodzież męska).
- Liderami grupy są:

Piotr Niedlich, s. Ryszarda, ur. 14 X 1967 r. [...], zatr. Toruńskie Zakłady Graficzne jako maszynista typograficzny¹⁸.

Maciej Romaniuk, s. Zdzisława, ur. 28 XI 1962 r. [...], student UMK¹⁹.

Ruch zdobył stosunkowo duże poparcie w środowiskach młodzieżowych. Współdziała z KPN-em i NZS-em. Działacze WiP wykonują także funkcje usługowe w stosunku do Regionalnej Komisji Koordy-

---

¹⁷ W Ruchu „Wolność i Pokój” w Toruniu aktywnie działali także: Artur Wiśniewski, Piotr Biegalski, Paweł Gużyński, Marek Bernaciak, Elżbieta Gryczyk (Bernaciak), Elżbieta Wierszyło, Mirosław Nowakowski. Z Ruchem współpracował ściśle Jacek Kalas, zob. szerzej: W. Polak, *Czas ludzi niepokornych*, s. 518–523; tenże, *Niezależne działania młodzieży szkolnej województwa toruńskiego w okresie stanu wojennego i w latach następnym (13 XII 1981–4 VI 1989)*, [w:] *Niezależny ruch młodzieżowy w Polsce po drugiej wojnie światowej. Zbiór studiów*, pod red. R. Sudzińskiego, Toruń 2005, s. 101–128.

¹⁸ Piotr Niedlich jest obecnie prywatnym przedsiębiorcą w Toruniu.

¹⁹ Na temat działalności Piotra Niedlicha w Ruchu „Wolność i Pokój” oraz Macieja Romaniuka w Ruchu „Wolność i Pokój” i Niezależnym Zrzeszeniu Studentów zob. W. Polak, *Najtrudniejsze egzaminy. Niezależne Zrzeszenie Studentów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika na tle wydarzeń w kraju i regionie (1980–1982)*, Toruń 2001, wg indeksu; tenże, *Czas ludzi niepokornych*, wg indeksu.

nacyjnej „Solidarność” w Toruniu. Prognozuje się, że WiP koncentrować się będzie na działaniach typu akcyjnego, nie można wykluczyć naruszania przez niego porządku prawnego i podważania interesów bezpieczeństwa np. w związku z jednostką wojsk radzieckich stacjonującą w Toruniu. Organem prasowym WiP jest „Impuls”.

Polska Partia Socjalistyczna (grupa Lipskiego)²⁰

– Główne założenia to niepodległość i demokracja wzorowana na państwach zachodnioeuropejskich, stoi na bazie nauki Kościoła katolickiego.
– W województwie toruńskim liczbę członków szacuje się na około 25 osób, w tym około 10 w Toruniu i 15 w Grudziądzu, rekrutujących się z różnych środowisk (od robotniczego do pracowników naukowych).

– Liderami w Toruniu są:

Marek Kęskrawiec, s. Janusza, ur. 28 IV 1967 r. w Toruniu, student UMK w Toruniu [...] ²¹.

Krzysztof Kulesza, s. Ryszarda [...], prawnik, dyrektor Biura Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego w Toruniu ²².

W Grudziądzu Witold Kraśniewski, s. Maksymiliana, ur. 21 I 1935 r. [...], rencista – mgr ekonomii, [...] ²³.

– Działalność kół PPS sprowadza się w województwie do dwóch ośrodków – Torunia i Grudziądza, próby utworzenia obserwujemy również w Golubiu-Dobrzyniu. W ostatnich miesiącach PPS nie wykazuje żadnej aktywności (poza kolportażem prasy centralnej), oczekując na wytyczne z centrali co do dalszej działalności. Działacze PPS wiążą się z innymi strukturami, zwłaszcza z „Solidarnością” i ruchem samorządowym. PPS, jak dotąd, nie stwarza zagrożenia dla porządku i bezpieczeństwa. Organ prasowy – „Brzask”.

²⁰ Jan Józef Lipski (1926–1991), działacz Komitetu Obrony Robotników i „Solidarności”. W 1987 r. reaktywował w Polsce Polską Partię Socjalistyczną. O założeniu PPS w Toruniu zob.: W. Polak, *Czas ludzi niepokornych*, s. 530.

²¹ Marek Kęskrawiec – obecnie dziennikarz tygodnika „Newsweek”.

²² Krzysztof Kulesza – w 1989 r. członek Okręgowej Komisji Wyborczej w Toruniu (podczas tzw. wyborów okrągowostolowych) z ramienia toruńskiego Komitetu Obywatelskiego. W latach dziewięćdziesiątych wysoki urzędnik Centralnego Zarządu Służby Więziennej.

²³ Witold Kraśniewski był także działaczem NSZZ „Solidarność” w Grudziądzu, zob. W. Polak, *Czas ludzi niepokornych*, wg indeksu.

Niezależna Unia Młodzieży Szkolnej²⁴

Niezależną Unię Młodzieży Szkolnej powołała w Toruniu 7-osobowa grupa uczniów, przedstawiciele szkół średnich. Zadaniem NUMS jest udzielanie pomocy organizacyjno-prawnej tworzącym się ugrupowaniom młodzieży szkolnej. W dalszej kolejności planowane jest organizowanie prelekcji i spotkań, tworzenie klubów dyskusyjnych, wspieranie samorządów uczniowskich.

Grupa toruńska liczy około 50–60 członków. Punkt informacyjny znajduje się pod adresem: Maria Kurowska, c. Antoniego, ur. 10 VII 1972, Włocławek [...].

Ukazało się wydawnictwo pt. „Pochop”²⁵.

W związku z obserwowaną w środowisku młodzieży szkolnej tendencją do tworzenia organizacji samorządowych należy oczekiwać ilościowego rozbudowania struktury. Nie stanowi ona – jak dotąd – realnego zagrożenia dla ładu i porządku publicznego. Do chwili obecnej brak jest przejawów merytorycznej działalności.

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej²⁶

Jest organizacją ideowo-wychowawczą o charakterze federacyjnym, wychowującą w oparciu o zasady etyki chrześcijańskiej, poprzez działalność metodami „skautingu”. W założeniach nawiązuje do harcerstwa okresu międzywojennego. Jako bazę lokalową wykorzystuje pomieszczenia kościelne i organizacji chrześcijańskich.

---

²⁴ Na temat Niezależnej Unii Młodzieży Szkolnej zob.: W. Polak, *Czas ludzi niepokornych*, s. 531.

²⁵ Pismo „Pochop”, wydawane od jesieni 1989 r. i mające charakter międzyszkolny, nie było formalnie związane z Niezależną Unią Młodzieży Szkolnej. Jednak jego niektórzy redaktorzy (np. Marcin Orłowski) aktywnie działali w Unii. Organem Unii było pismo „Droga”, ukazały się jego cztery numery, zob.: W. Polak, *Czas ludzi niepokornych*, s. 531.

²⁶ Na temat niezależnego harcerstwa w Toruniu w latach osiemdziesiątych zob.: W. Polak, *Czas ludzi niepokornych*, s. 445–450; tenże, *Niezależne działania młodzieży szkolnej województwa toruńskiego*.

– ZHR na terenie Torunia liczy około 120 członków zgrupowanych w trzech drużynach, wywodzą się oni w głównej mierze ze sklerykalizowanych rodzin ze środowiska akademickiego i szkół średnich.

– Liderzy:

Elżbieta Gryczyk, c. Aleksego, ur. 2 VII 1965 r., Toruń [...], do 1986 r. członek ZHP, obecnie członek Naczelnictwa ZHR i Komitetu Organizacyjnego ZHR, aktywistka ruchu oazowego²⁷.

Jacek Podolski, s. Bogumiła, ur. 2 II 1961 [...], były komendant Pomorskiej Kapituły Harcerstwa Orlego²⁸.

ZHR wydaje różnego rodzaju ulotki informacyjne.

– W związku z szerokim propagowaniem idei ZHR na terenie toruńskich szkół należy oczekiwać stałego wzrostu liczebności tej organizacji. ZHR wykorzystany może być, poza działaniami statutowymi, do akcji propagandowych (plakatowanie, kolportaż ulotek).

W chwili obecnej struktura nie stanowi zagrożenia dla porządku i bezpieczeństwa państwa.

Stowarzyszenie Katolickiej Młodzieży „Arka”

Głównym zadaniem związku jest szerzenie katolickich ideałów w środowisku młodzieży akademickiej. W perspektywie członkowie „Arki” mieliby zasilic szeregi Duszpasterstwa Akademickiego. Grupa liczy około 30–40 osób ze środowiska młodzieży UMK, liderzy to:

Janusz Małecki – student Wydziału Humanistycznego, zam. Kruszyn, gmina Sicienko, czasowo Toruń, Gagarina 33, Dom Studencki nr 11²⁹.

Katarzyna Gburczyk – studentka Wydziału Humanistycznego UMK [...].

---

²⁷ Elżbieta Gryczyk (Bernaciak) jest obecnie nauczycielką w Toruniu.

²⁸ Właściwie: Pomorska Kapituła Harcerza Orlego (PKHO). Działała w ramach Kręgu Instruktorów Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego, kultywującego tradycyjne wartości harcerskie. Obejmowała województwa toruńskie, bydgoskie i olsztyńskie. Kapituła była zespołem 3 lub 4 osób (instruktorów harcerskich), który przeprowadzał próby na wyższe stopnie harcerskie. Jacek Podolski jest obecnie prezesem zarządu Fundacji „Edukacja dla Demokracji”.

²⁹ Janusz Małecki był także aktywnym działaczem Niezależnego Zrzeszenia Studentów, odrodzonego na UMK na przełomie lat 1987–1988, zob.: W. Połak, *Czas ludzi niepokornych*, s. 485–496. Obecnie prowadzi biuro turystyczne w Bydgoszczy.

Ruch ten wobec silnej konkurencji innych organizacji studenckich, a także wobec faktu ograniczenia swej bazy do osób silnie sklerykalizowanych nie ma perspektyw wyraźnego zwiększenia swej liczebności i tym samym środowiskowego oddziaływania. Grupa nie stanowi zagrożenia dla porządku, bezpieczeństwa publicznego.

Międzymiastówka Anarchistyczna

Jest nieformalnym powiązaniem młodzieży anarchistycznej wywodzącej się głównie z Ruchu Społeczeństwa Alternatywnego³⁰. Ruch na naszym terenie nie posiada struktur organizacyjnych. Do liderów MA zaliczyć można:

Macieja Wita Rucińskiego, s. Antoniego, ur. 21 X 1964 [...], studenta V roku Wydziału Prawa UMK³¹.

Dariusza Sikorskiego, s. Waldemara, ur. 16 II 1967 r. [...], studenta II roku matematyki UMK, był uczestnikiem kongresu Partii Radykalnych w Budapeszcie w kwietniu 1989 r.

Ogólną liczbę anarchistów na terenie województwa toruńskiego ocenia się na kilkanaście osób. Aktywność ich widoczna jest okresowo w innych ośrodkach – Wybrzeże, Śląsk – i sprowadza się do okazjonalnych spotkań podczas ogólnokrajowych zjazdów. Na terenie Torunia zewnętrznym przejawem działalności anarchistów są symbole ruchu umieszczane na blokach mieszkalnych. Bazę członkowską ruchu stanowią uczniowie szkół ponadpodstawowych oraz studenci pierwszych lat UMK. W przypadku rozwoju liczebnego MA zagrożenia dla porządku i bezpieczeństwa są prawdopodobne.

---

³⁰ Ruch Społeczeństwa Alternatywnego – organizacja anarchistyczna, która powstała w Gdańsku w 1983 r. z inicjatywy Krzysztofa Skiby, Wojciecha Jankowskiego i Cezarego Waluszki. W następnych latach rozszerzył działalność także na inne miasta. Nastawiony antykomunistycznie, przeprowadzał liczne manifestacje uliczne i akcje protestacyjne, m. in. przeciw budowie elektrowni jądrowej w Żarnowcu. Prowadził działalność także po 1989 r., gdyż jego członkowie twierdzili, że panujący system nie ma nic wspólnego z ideami pierwszej „Solidarności”.

³¹ Maciej Wit Ruciński – poeta, członek grupy poetyckiej „Złali mi się do środka”.

Stronnictwo Narodowe

W swoim programie proponuje m. in. znaczną prywatyzację sektora państwowego, obronę tożsamości kultury polskiej, przełamanie monopolu politycznego lewicy, „Polskę rządzoną przez Polaków”. Komórka toruńska liczy około 30 członków wywodzących się głównie ze środowisk zakładów pracy.

Prezesem SN jest Marek Mądzielowski, s. Henryka, ur. 14 I 1960 r., zam. Toruń [...], zatrudniony jako aparatowy w Toruńskich Zakładach Okrętowych „Towimor” w Toruniu, członek Tymczasowego Zarządu Głównego Stronnictwa Narodowego, były członek „Solidarności”.

Sekretarzem natomiast [jest] Piotr Krokowski, s. Edwina, ur. 14 VI 1962 r., zam. Toruń [...].

Po ukonstytuowaniu się władz wojewódzkich Stronnictwa Narodowego spodziewać się można rozszerzenia jego bazy członkowskiej.

Organem prasowym jest „Słowo Pomorskie”.

Ze względu na nacjonalistyczne oraz antysolidarnościowe przekonania toruńskiego kierownictwa SN nie można wykluczyć podejmowania przez nie działań naruszających porządek publiczny i bezpieczeństwo.

Polska Partia Zielonych

W jej programie, obok haseł typowo ekologicznych, zawarte są również treści polityczne. PPZ zamierza dążyć do pełnej demokracji i wprowadzenia w przyszłych wyborach do Parlamentu i władz lokalnych swoich przedstawicieli. Ugrupowanie programowo zakłada współpracę z odpowiednikami w innych państwach. Na terenie Torunia działa kilkunastoosobowa „grupa lokalna”, której liderem jest Piotr Maurycy Drążkowski, s. Huberta, ur. 2 X 1969 r., zam. Toruń [...], student II roku biologii UMK, były instruktor ZHP.

Członkowie grupy wywodzą się głównie ze środowiska studenckiego i młodzieży szkół średnich. Toruńska „grupa lokalna” podporządkowana jest władzom regionalnym w Płocku. Z inicjatywy PPZ ukazało się wydawnictwo nie posiadające tytułu.

PPZ posiada perspektywy rozwojowe, w swojej działalności w przyszłości może naruszać porządek publiczny (manifestacje w miejscach nieodpowiednich itp.).

Stronnictwo Pracy³²

W założeniach programowych Stronnictwo Pracy opiera się na społecznej nauce Kościoła, chrześcijańskiej etyce i tradycji. Odrzuca wszelkie przejawy totalitaryzmu, szowinizmu i tzw. rewolucyjnej demagogii. SP deklaruje się jako zwolennik Polski wolnej, demokratycznej i tolerancyjnej. Stanowi kontynuację działalności z okresu międzywojennego. Opowiada się za szerokim pluralizmem politycznym krytycznie oceniając obecny dualizm władzy i faktyczny brak opozycji w Parlamencie.

W województwie toruńskim Tymczasowy Zarząd Chrześcijańsko-Demokratycznego Stronnictwa Pracy zrzesza około 80–100 osób, głównie spośród osób prezentujących moralność chrześcijańską.

Przewodniczącym zarządu jest prof. dr hab. Kazimierz Wajda, s. Tadeusza, ur. 26 V 1930 r., zam. Toruń [...], pracownik naukowy Instytutu Historii UMK, w przeszłości członek PZPR wykluczony z jej szeregów za działalność w strukturach poziomych, liderem grupy pozostaje również:

Grzegorz Górski, s. Mariana, ur. 14 XII 1961, zam. Toruń [...], zatrudniony w spółce z oo. [...], członek Zarządu Głównego Klubu Chrześcijańsko-Demokratycznego³³.

Stronnictwo Pracy zakłada swój dalszy rozwój w oparciu o świecki aktyw katolicki skupiony w strukturach przykościelnych, głównie duszpasterskich. Aktualnie nie stanowi zagrożenia dla ładu i porządku publicznego.

---

³² Na temat odradzającego się Stronnictwa Pracy w Toruniu zob.: W. Polak, *Czas ludzi niepokornych*, s. 530.

³³ Grzegorz Górski był w latach osiemdziesiątych aktywnym działaczem Niezależnego Zrzeszenia Studentów na UMK, zob.: W. Polak, *Najtrudniejsze egzaminy*, wg indeksu. Obecnie jest profesorem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Ze względu na osobowy skład kierownictwa i jego powiązania personalne spodziewać się można bliskiej współpracy z Toruńskim Ruchem Samorządności Obywatelskiej.

Toruński Ruch Samorządności Obywatelskiej

Tymczasowe zasady działania TRSO określają, że jest to ruch społeczno-polityczny, który kontynuując działalność toruńskiego Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” za swe podstawowe cele uznaje działania zmierzające do zbudowania samorządu terytorialnego oraz utrzymywanie i organizowanie kontaktów posłów i senatorów OKP z wyborcami. Terenem działania Ruchu jest obszar województwa toruńskiego. Funkcjonować on ma w komisjach problemowych, odpowiadającym komisjom rad narodowych. Komitet Założycielski wydelegował swych przedstawicieli do pracy w stałych Komisjach Miejskiej Rady Narodowej i Wojewódzkiej Rady Narodowej w Toruniu.

Deklaracja Ruchu sygnowana jest przez przedstawicieli m. in. Pomorskiego Klubu Społecznego Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, Klubu Myśli Politycznej „Dziekania”, posłów na Sejm z ramienia Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego oraz aktyw Toruńskiego Klubu Katolików, PAX-u, Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego i NSZZ „Solidarność”.

Podczas spotkania inauguracyjnego działalność TRSO stwierdzono, że Ruch jest w swej istocie początkiem partii politycznej. Za najważniejsze zadania uznano:

- wspieranie prac legislacyjnych dotyczących samorządu terytorialnego,
- prowadzenie szerokiej akcji informacyjnej i szkoleniowej na temat samorządu terytorialnego,
- włączanie się do pracy obecnych rad narodowych,
- prowadzenie przygotowań organizacyjnych do następnych w pełni demokratycznych wyborów do rad miejskich i gminnych,
- organizowanie społeczności lokalnych wokół spraw najważniejszych.

Aktualnie Ruch skupia około 80–100 osób. Liderem pozostaje poseł na Sejm z ramienia OKP – Jan Wyrowiński, s. Alfonsa, ur. 27 VIII 1947 r. w Brusach, zam. Toruń [...], zatr. „Chemoautomatyka” w Toruniu.³⁴

Wobec przytoczonych celów działania Toruński Ruch Samorządności Obywatelskiej ma wyraźne perspektywy dalszego rozwoju. Zagrożenia dla porządku i bezpieczeństwa nie stwarza.

Toruński Oddział Solidarności Walczącej³⁵

Od 1987 r. nie przejawia działalności, okresowo pojawiają się próby jego reaktywowania. W ostatnim czasie próby takie obserwowano ze strony Elżbiety Michalak, działaczki KPN (dane personalne podane powyżej) oraz Janusza Bucholca³⁶, s. Edmunda, ur. 19 IX 1942 r., wykształcenie podstawowe, rencisty, zam. Grudziądz [...].

Jak dotąd usiłowania te są skutecznie wytłumiane i nie przynoszą rezultatów, jednakże w perspektywie reaktywowanie Oddziału SW w województwie toruńskim jest niewykłuczone.

Wyk. w 2 egz.

egz. nr 1 Adresat

egz. nr 2 aa

KH

Zastępca Szefa Wojewódzkiego
Urzędu Spraw Wewnętrznych
ds. Służby Bezpieczeństwa
w Toruniu
płk mgr Zygmunt Grochowski³⁷

---

³⁴ Jan Wyrowiński jest obecnie działaczem Platformy Obywatelskiej i posłem na Sejm z okręgu toruńskiego.

³⁵ Na czele „Solidarności Walczącej” w Toruniu stała Marianna Błaszczak (Samilik), która w 1988 r. wyjechała do USA. Zob. szerzej: W. Polak, *Czas ludzi niepokornych*, s. 460–462.

³⁶ Janusz Bucholc był także aktywnym działaczem „Solidarności” w Grudziądzu. W roku 1982, z jego inicjatywy rozpoczęto wydawanie podziemnego „Biuletynu Informacyjnego Podregionu Grudziądz «Iskra»”, zob. W. Polak, *Czas ludzi niepokornych*, wg indeksu.

³⁷ Płk Zygmunt Grochowski – w latach 1950–1952 zastępca szefa Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego (PUBP) w Inowrocławiu, w latach 1952–1954 na analogicznym stanowisku w Toruniu. W latach 1954–1956 szef PUBP w Toruniu. Od 1957 r. do 1975 r., z niewielką przerwą, zastępca komendanta miejskiego i powiatowego MO w Toruniu ds. Służby Bezpieczeństwa. W latach 1975–1990 zastępca komendanta wojewódzkiego MO w Toruniu ds. Służby Bezpieczeństwa.

Dokument 2

Archiwum Delegatury Bydgoskiej Instytutu Pamięci Narodowej, sygn.: IPN BY 076/77. Maszynopis na 4 numerowanych stronach, czytelny. Na pierwszej stronie, w lewym górnym rogu podłużna pieczęć z godłem państwowym i napisem: „Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Toruniu. 08 L. dz. 00228/89”. W prawym górnym rogu pierwszej strony pieczęć w prostokątnym obramieniu z napisem: „Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Toruniu. Wpłynęło dnia 89-12-08 19...r. 35 Nr SK-00386/89 zał.-” Stan zachowania bardzo dobry.

Toruń, 1989-12-08

Tajne, specjalnego znaczenia
Egzemplarz nr 1.

Naczelnik
Wydziału Studiów i Analiz
Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych
w Toruniu

W odpowiedzi na pismo L. dz. SK-00396/89 z dnia 24 X 1989 r. informuję, że na ochranianym przez tutejszy Rejonowy Urząd Spraw Wewnętrznych terenie odnotowano istnienie następujących struktur stanowiących już, bądź w przyszłości zagrożenie dla konstytucyjnego porządku prawnego, praw i wolności obywateli.

1. Ruch „Wolność i Pokój” – organizacja nielegalna, utworzona dla obrony osób sprzeciwiających się odbywaniu służby wojskowej. Trzon organizacji stanowi pięć osób – Piotr Niedlich, zatrudniony – Toruńskie Zakłady Graficzne, Marek Bernaciak, zatrudniony – Toruńskie Zakłady Urządzeń Okrętowych „Towimor”³⁸, Piotr Biegalski, zatrudniony – Zakłady Elektromechaniczne „Toral”³⁹, Maciej Romaniuk, student UMK, Jacek Kalas⁴⁰, aktywistów zaś liczy około 25–30 osób. Działalność WiP-u

³⁸ Marek Bernaciak jest obecnie prywatnym przedsiębiorcą w Toruniu.

³⁹ Piotr Biegalski pracuje obecnie jako nauczyciel religii w Gimnazjum nr 11 w Toruniu.

⁴⁰ Jacek Kalas – w latach osiemdziesiątych aktywny działacz NZS i „Solidarności” w Toruniu, zob.: W. Polak, *Najtrudniejsze egzaminy*, wg indeksu; tenże, *Czas ludzi*

ukierunkowana jest na odbiór w środowiskach: robotniczych, studenckich, młodzieży szkół średnich. Po nowelizacji ustawy o zastępczej służbie wojskowej WiP wykazuje pewną pasywność w swojej działalności na terenie Torunia. Niemniej działacze tego ruchu mogą podjąć inicjatywę wydawania broszur i ulotek propagujących pacyfizm oraz popierających działalność innych nieformalnych struktur, bądź bezpośrednio współdziałanie z organizacjami takimi jak KPN, NZS.

W najbliższej przyszłości działacze WiP-u mogą zmodyfikować program działania, po rejestracji prawnej, przejść do walki na kierunkach ekologicznych, pacyfistycznych, Może również nastąpić wchłonięcie struktur WiP-u przez inną organizację, bądź też w wyniku nieporozumień wśród czołowego aktywu nastąpi rozłam i powstaną struktury o różnym odcieniu programowo-ideowym.

2. Federacja Młodzieży Walczącej regionu toruńskiego – ruch skupiający młodzież ze środowisk studenckich oraz szkół średnich. W Toruniu pierwsze sygnały o krystalizacji FMW uzyskano na początku 1988 r. Wg uzyskanej informacji bazą lokalizacyjną struktury jest kościół oo. redemptorystów przy ul. św. Józefa. FMW jest młodzieżową organizacją ideową, sprzeciwiającą się tzw. władzy totalitarnej. Cele organizacji: Niepodległa i Demokratyczna Polska, kształtowanie aktywnej młodzieży, współpraca z innymi organizacjami zbliżonymi programowo. Wg założeń programowych „środki do osiągnięcia wymienionego celu dyktować będą aktualne potrzeby i możliwości”. W maju br. ukazał się drugi numer pisma bezdebitowego „Telegram” sygnowanego przez ww. strukturę. Brak danych osobopoznawczych członków i aktywistów. Uzyskano niepotwierdzone sygnały, że jednym z szefów FMW na terenie Torunia może być członek ruchu WiP oraz NZS-u Maciej Romaniuk. FMW na terenie Torunia prowadzi szerokie działania mające na celu infiltrację środowisk młodzieżowych, w celu poszerzenia bazy członkowskiej. Do chwili obecnej brak przejawów konkretnej działalności. Struktura o charakterze regionalnym – zwierzchnictwo Krajowa Rada Koordynacyjna FMW. W chwili

---

niepokornych, wg indeksu. W latach dziewięćdziesiątych wysoki rangą urzędnik w Urzędzie Ochrony Państwa.

obecnej trudno jest ocenić jaki kierunek rozwojowy przyjmie organizacja. Możliwa jest jednak radykalizacja programu działań⁴¹.

3. Niezależna Unia Młodzieży Szkolnej (NUMS) – walka o prawa i interesy środowisk uczniowskich. Organizacja oparta wyłącznie na środowiskach uczniowskich, rekrutująca się przede wszystkim ze średnich szkół ogólnokształcących. W dniu 12 X 1989 r. powstała Ogólnotoruńska Grupa Inicjatywna NUMS. W składzie: Derkowski Grzegorz – Liceum Ogólnokształcące nr 1, Karasiński Marcin – Liceum Ogólnokształcące nr 2, Michalak Tomasz – Zespół Szkół Mechanicznych i Elektrycznych, Wojciechowski Krzysztof – Liceum Ogólnokształcące nr 3, Wróblewski Artur – Liceum Ogólnokształcące nr 4, Żurawski Krzysztof – Zespół Szkół Samochodowych. Główny cel grupy inicjatywnej – udzielanie szeroko rozumianej pomocy przy organizowaniu się niezależnych ugrupowań młodzieży Torunia. Nastawienie i zabarwienie ideowo-polityczne – prorządowe. Do chwili obecnej brak przejawów konkretnych działań – oczekiwanie na prawną legalizację. Grupa skupiona w NUMS, biorąc pod uwagę obecny program działania, nie stanowi realnego zagrożenia dla ładu i bezpieczeństwa w kraju.

4. Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej (ZHR) – kontynuator tradycji ideowej Harcerstwa Polskiego z lat 1941–1945: etyka chrześcijańska, wychowanie poprzez działanie metodami „skautowymi”. ZHR uważa się za organizację niezależną ideowo od jakiegokolwiek partii politycznej. Członkowie ZHR-u rekrutują się głównie ze środowiska akademickiego oraz młodzieży szkół średnich. Trzon kierowniczy stanowią: Ewa Grabczyk⁴², c. Aleksego, ur. 1965 07 02 Toruń, zam. Toruń [...]; Stefan Mucha, s. Henryka, ur. 1964 09 02, Toruń, zam. Toruń [...]⁴³; Jacek Kalas, s. Alfonsa, ur. 1959 07 14, zam. Toruń [...]. W chwili obecnej struktura ta nie stanowi zagrożenia dla porządku i bezpieczeństwa państwa.

---

⁴¹ Federacja Młodzieży Walczącej w Toruniu korzystała ze wsparcia Niezależnego Zrzeszenia Studentów, ale przewodniczący Zrzeszenia na UMK – Maciej Romaniuk nie był jej szefem. Aktywnym działaczem Federacji Młodzieży Walczącej w Toruniu był Karol Podwojski, uczeń Liceum Ogólnokształcącego nr 1.

⁴² Pomyłka. Z pewnością chodzi o działaczkę niezależnego harcerstwa w Toruniu Elżbietę Gryczyk. W działalności w niezależnym harcerstwie zaangażowana była też siostra Elżbiety – Ewa Gryczyk.

⁴³ Stefan Mucha – obecnie radca prawny w Toruniu.

5. Struktury (ruchy) powstałe na bazie subkultur młodzieżowych.

Skin-Head – główny cel: walka z ugrupowaniem tzw. punków. Od dwóch lat zanik działalności. Struktura rekrutująca się ze środowiska uczniowskiego Zasadniczych Szkół Zawodowych – Zespół Szkół Samochodowych, Zespół Szkół Mechaniczno-Elektrycznych, Zespół Szkół Elektrycznych. Ilościowo – około 10 członków.

Rastamani – ruch wyzwajających się państw afrykańskich, na rzecz swobód oraz likwidowania rasizmu. Baza – środowisko młodzieży szkół średnich, akademickich, hippisowskich oraz narkomańskich.

Ruch hippisowski – nie stanowi zwartej grupy, rekrutuje się głównie z absolwentów szkół średnich lub obecnych uczniów. Aktywnie włączają się w działania ruchu WiP (zbieżne cele m. in. niechęć do odbywania służby wojskowej).

Punk-Baza – młodzież szkół podstawowych, klasy VI do VIII oraz zasadniczych szkół zawodowych. Z subkultury tej wyłonił się ruch NAZI-PUNK, jest to grupa o zabarwieniu faszystowskim. Baza: Zasadnicza Szkoła Mechaniczna, ul. Targowa, Zasadnicza Szkoła Mechaniczno-Elektryczna oraz Zasadnicza Szkoła Samochodowa przy ul. św. Józefa. Grupa liczy około 15 osób. Biorąc pod uwagę dużą agresję członków tej subkultury stanowi ona duże zagrożenie dla porządku publicznego.

Zastępca Szefa Rejonowego
Urzędu Spraw Wewnętrznych
ds. Służby Bezpieczeństwa
w Toruniu
pplk mgr Włodzimierz Bajeński⁴⁴

wykonano w 2 egzemplarzach
egz. nr 1 – adresat
egz. nr 2 – a. a.
opr. A. L.
druk LP
p. dz. m. 001187/89

---

⁴⁴ Włodzimierz Bajeński – funkcjonariusz toruńskiej SB. W latach osiemdziesiątych m. in. zastępca naczelnika, a następnie naczelnik Wydziału IV WUSW w Toruniu, zajmującego się inwigilacją Kościoła.